

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 28 januari 1933 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

För den enligt § 42 mom. 2 i riksdagsordningen ett av lagutskotten åliggande granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning ha båda kamrarna till lagutskott hänvisat militieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse.

Första lagutskottet, som verkställt granskningen, har för ifrågavarande ändamål från militieombudsmansexpeditionen mottagit dels de diaries, vilka år 1932 förts i nämnda expedition och under militieombudsmannens inspektionsresor, dels ock expeditionens registratur för samma år. Därjämte ha på särskild begäran handlingarna rörande vissa av militieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet tillhanda.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

Militieombudsmannen meddelar till en början, att han från och med den 4 till och med den 6 april, från och med den 4 juli till och med den 13 augusti samt den 21 december begagnat sig av den militieombudsmannen enligt 23 § i instruktionen tillkommande rätt till semester, ävensom att ämbetet under nämnda tider uppehållits av byråchefen Frans Gustaf Sture Centerwall.

Enligt vad i berättelsen härefter omförmäles har militieombudsmannen Elliot under året företagit inspektionsresor till Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Blekinge och Jämtlands län. Tjänstförrättande militieombudsmannen Centerwall har företagit inspektionsresor till Gotlands och Västerbottens län.

Vid inspektionerna har militieombudsmannen biträts av byråchefen vid militieombudsmansexpeditionen samt i vissa fall därjämte av byråintendenten vid expeditionen eller av en intendenturofficer samt i åtskilliga fall av en byggnadssakkunnig officer. Vid inspektionen av truppförband hava krigsrättsprotokollen, protokollen angående disciplinära bestraffningar, de militära straffregistren, anteckningsböckerna över meddelade tillrättavisningar, kassaförvaltningens räkenskapshandlingar samt handlingar rörande upphandling och redovisning av materiel av olika slag ävensom marketenterirörelsen granskats. Tillika har uppmärksamhet ägnats åt värden av kaserner och materiel samt åt hygieni-

ska förhållanden. I samband med inspektionerna av truppförband hava även arrestlokalerna besökts.

Under året har särskild uppmärksamhet ägnats åt förhållandena vid vissa marinförvaltningen underställda kassaförvaltningar.

Över de under året handlagda ärendena meddelas i ämbetsberättelsen följande översikt:

»På sätt militieombudsmannens ämbetsberättelse till 1932 års lagtima riksdag utvisar kvarstodo vid början av år 1932 från år 1931 balanserade ärenden till ett antal av 26

Under år 1932 tillkommo ärenden till följande antal:

enligt allmänna diariet 300
enligt diariet över hemliga ärenden 1

Sammanlagda antalet ärenden, som förelegat under år 1932, utgör alltså 327

De 301 ärenden, som inkommit under år 1932, utgöras av:

ärenden, inkomna från myndighet 23

klagomål eller framställningar från enskilda 91

ärenden, uppkomna under inspektioner eller eljest vid militieombudsmannen åliggande granskning 175

militieombudsmannens organisations- och förvaltningsärenden m. m. 12

Summa 301

Av de från föregående år balanserade 26 ärenden hava 14 utgjorts av klagomål eller framställningar från enskilda samt 12 av ärenden, som uppkommit under inspektioner eller eljest vid militieombudsmannen åliggande granskning m. m.

Till behandling under år 1932 hava alltså förelegat 23 ärenden, som inkommit från myndighet, 105 klagomål eller framställningar från enskilda samt 187 ärenden, som uppkommit under inspektioner eller eljest vid militieombudsmannen åliggande granskning m. m., tillhoppa 315 ärenden av dylika slag.

Av dessa ärenden hava

på grund av återkallelse avskrivits 1

till annan myndighet hänvisats 12

utan åtgärd avskrivits 7

efter vederbörandes hörande eller eljest verkställd utredning avskrivits 182

på grund av stadgandet i 5 § instruktionen för militieombudsmannen fått bero 14

på grund därav att klagande erhållit gottgörelse eller rättelse eljest vunnits blivit avskrivna 57

efter av domstol eller annan myndighet på militieombudsmannens föranstaltande meddelat beslut avslutats 14

till följande år balanserats 28

Summa 315

Av de anhängiggjorda åtalen (därmed jämförliga ärenden) voro vid 1932 års början ännu icke slutligt prövade	2
anhängiggjordes under år 1932	4
Summa	6

Av dessa åtal	
hava under året slutligen avgjorts	5
äro vid årets slut på prövning beroende	1
Summa	6

Av hela antalet (327) ärenden äro under året slutbehandlade	299
i avvaktan på myndighets beslut eller på utredning vilande	24
på militieombudsmannens prövning beroende	4
Summa	327»

Ämbetsberättelsen upptager vidare såsom bilagor redogörelser dels för anhängiggjorda åtal och därmed jämförliga åtgärder, dels för vissa ärenden, som icke föranlett åtal eller därmed jämförlig åtgärd, dels ock för framställningar till Konungen m. m., ävensom yttrande till 1932 års konstitutionsutskott i fråga om möjligheten att sammanslå justitieombudsmans- och militieombudsmansämbetena samt yttrande i anledning av remiss rörande upphörande av vissa krigsdomstolar.

Beträffande åtalen har liksom i föregående ämbetsberättelse redogörelse ansetts böra meddelas endast för sådana, som under året prövats av första domstol, varemot annat åtal allenast i korthet omnämns.

I avdelningen »vissa ärenden, som icke föranlett åtal eller därmed jämförlig åtgärd», ha huvudsakligen medtagits sådana ärenden, vilka på grund av det spörsmål, som förelegat, ansetts ha intresse utöver det enskilda fallet.

Under rubriken »Redogörelser för framställningar till Konungen m. m.» redogöres till en början för de åtgärder, som under året vidtagits i anledning av två tidigare av militieombudsmannen till Konungen avlåtna skrivelser. Vidare omförmälas av militieombudsmannen eller tjänstförrättande militieombudsmannen nedannämnda dagar under år 1932 till Konungen avlåtna framställningar, nämligen

den 4 juni angående behovet av vissa ändrade bestämmelser om förberedande förhör i militära mål;

den 28 juli angående ersättning åt förutvarande sjuksköterska vid garnisonssjukhus för sjukdom, som ådragits i tjänsten;

den 7 mars angående fråga om yrkesutövning av eldare vid truppförband, bestående i yrkesmässig automobiltrafik, vore förenlig med tjänsten vid krigsmakten;

den 31 maj angående huvudsakligen den omfattning, vari fast anställt manskap må användas till handräckningsarbeten samt bestämmandet av anställningstidens början vid nyanställning av volontär;

den 12 augusti angående åtgärder för åstadkommande av större noggrannhet vid handläggning å rullföringsexpeditionerna av mönstringsanmälningar;

den 13 augusti angående viss ändring i bestämmelserna om överföring från fast anställning vid krigsmakten;

den 5 november angående missförhållanden med marinens räkenskapsväsende; och

den 11 augusti angående ändring i bestämmelserna om rätt att avgiftsfritt färdas å Vaxholms fästnings kommunikationsbåtar.

Tillika redogöres för av militieombudsmannen under året avlätna framställningar den 2 april angående åtgärder mot användande inom marinen av s. k. uppryckningsövningar såsom straff eller tillrättavisning för tjänsteförseelser samt den 30 juli angående förbud mot infordrande av anbud å varuslag av viss fabriks tillverkning.

Vid den granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har någon anledning till anmärkning icke förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen

anmäler.

Stockholm den 27 januari 1933.

På första lagutskottets vägnar:

A. AKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Anderson* i Hägelåkra, *Klefbeck*, *Wagnsson*, *Ehrnberg*, *Jonsson*, *Julin* och *Halvarsson*;

från andra kammaren: herrar *Linnér*, *Nilsson* i Antnäs, *Westman*, *Sjögren*, fru *Östlund*, herrar *Olsson* i Mellerud, *Höglund* och *Björbling*.

Reservationer:

1) av herrar *Åkerman*, *Klefbeck*, *Wagnsson* och *Sjögren*, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Mellerud och *Höglund*, som anfört följande:

»I fråga om det i berättelsen sid. 49 o. ff. upptagna, med diarienummer 14 betecknade ärendet, som till militieombudsmannen inkommit genom anmälan av Konrad Östberg i Väja, inhämtas av ämbetsberättelsen, att

överstelöjtnanten C. A. H. Fahlström vid Västernorrlands regemente i slutet av oktober 1931 på anmodan av översten vid regementet T. R. Evers inkallat en värnpliktig till förhör för utredande huruvida den värnpliktige deltagit såsom demonstrant vid den s. k. Lundeaffären. Vid förhöret har den värnpliktige tillfrågats, huruvida han deltagit i demonstrationen m. m. Sedan han förnekat detta, hade han fått avlägsna sig. Huru i övrigt tillgått vid förhöret, har icke blivit i ärendet tillförlitligen utrett. Militieombudsmannen säger sig antaga, att avsikten med frågornas framställande varit antingen att åstadkomma ett bidrag till utredningen i det s. k. Ådalsmålet, vilket vid denna tidpunkt var under handläggning vid regementets krigsrätt, eller ock att förebringa utredning, huruvida den värnpliktige företagit handlingar, som enligt regementschefens bedömande innefattat brott. Därest avsikten varit den först antagna, kunde enligt vad militieombudsmannen vidare i ärendet anfört regementschefens förfarande att låta undersöka, huruvida den värnpliktiges uttalanden kunde vara av betydelse för en objektiv utredning i mål mot en befattningshavare vid regementet, icke anses anmärkningsvärt. För den händelse regementschefens avsikt varit den såsom andra alternativ antagna, torde — ehuru de handlingar, som enligt det uppkomna ryktet företagits, skulle hava ägt rum vid en tidpunkt då den värnpliktige icke var i tjänstgöring vid krigsmakten — det icke kunna läggas regementschefen såsom tjänstefel till last att han, med sin uppfattning om förhållandena, velat bringa det uppkomna ryktet, därest det befunnits grundat, till vederbörande myndighets kännedom och i sådant syfte låtit inhämta upplysningar av den värnpliktige. Huruvida skriftliga anteckningar förts över framställda frågor och svar eller icke, syntes militieombudsmannen sakna betydelse i ärendet. På grund av vad sålunda anförts funne militieombudsmannen ej skäl att i ärendet vidtaga vidare åtgärd.

Enligt vår mening hade militieombudsmannen bort anmoda regementschefen att närmare angiva avsikten med den undersökning, varom han föranstaltat. Genom sin underlåtenhet härutinnan har militieombudsmannen blivit i nämnda avseende hänvisad till rena antaganden och därvid uppsköllt förenämnda båda alternativ.

Vad det första av dessa beträffar anse vi, att regementschefen saknat befogenhet att genom en undersökning av ifrågavarande slag söka införskaffa processmaterial till en vid domstol anhängig rättegång. Och i fråga om det andra alternativet synes oss ej heller regementschefen hava ägt befogenhet att föranstalta om undersökning, huruvida den värnpliktige före sin värnpliktstjänstgöring gjort sig skyldig till förment brottslig handling.

Då alltså de av militieombudsmannen antagna motiv för regementschefens handlingssätt icke kunna av oss godkännas, och någon giltig grund för anställande av ifrågavarande förhör icke, såvitt handlingarna

i ärendet utvisa, eljest förelegat, anse vi att militieombudsmannen icke bort avsluta ärendet utan att däri vidtaga vidare åtgärd.»

2) av herr *Sjögren*, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Mellerud och *Höglund*, som, beträffande det i berättelsen sid. 114 o. ff. upptagna, med diarie-nummer 261 och 262/1931 betecknade ärendet, anfört:

»Väl framgår av utredningen i ärendet, att s. k. uppryckningsövningar sedan länge inom marinen ansetts vara en tillåten och lämplig form för de ungas danande till hurtiga krigsmän. Att en sådan uppfattning kunnat vara rådande, måste tillskrivas den omständigheten, att övnin-garna icke räknats såsom straff. Beträffande det i militieombudsman-nens berättelse relaterade fallet Melcher måste likväl anses, att vissa av Melcher under ifrågavarande resa med pansarkryssaren Fylgia beord-rade uppryckningsövningar varit sådana, att de för envar måste framstå såsom verkliga bestraffningar. I betraktande härav och då Melcher därjämte i ett fall visat särskilt stor omdömeslöshet, hade enligt vår me-ning militieombudsmannen bort ställa Melcher under åtal för vad han i förevarande avseende låtit komma sig till last.»